

Matthijs G. Schouten: *De natuur als beeld.*

In religie, filosofie en kunst

Uitgeverij KNNV 2001

Alle volken kennen scheppingsverhalen uit de oertijd; hoe het land gevormd werd, de wateren gingen stromen, bomen en planten begonnen te groeien, de dieren die zich verspreiden over de aarde én hoe de mens uit materie werd gevormd en tot leven gewekt. De goden hadden de hand in alles wat zij niet konden verklaren. De Droomtijd begon met mythische wezens die de wereld haar vorm gaven. De indianen zijn geschapen door de Grote Maker of de Gever van Adem.

In de verhalen over heilige bomen en rivieren ligt een diep respect voor de natuur verscholen.

In het Boeddhisme is het mededogen bestemd voor en gericht op alles wat leeft:

*Alle wezens komen krioelend tot leven
Om daarna terug te keren tot de oorsprong
Terugkeren tot de oorsprong is tot rust komen
Tot rust komen is opnieuw tot leven komen*

Er is geen filosofische beschouwing over de natuur. Aarde en de natuur worden met respect bejegend, want de onvolkomenheid en pijn treft alle wezens. Toch wordt de natuur ook als inspiratiebron gezien: “wanneer men de natuur open en onbevangen beschouwt, wordt de werkelijke aard van de dingen zichtbaar”.

In de middeleeuwse kunst worden vaak planten en dieren als versieringen gebruikt, ornamenten op kerken, paleizen en gebouwen. In poëzie wordt vaak de lente als leidend motief voor de liefde gebruikt. Het bekendste oudste Nederlandse gedicht begint met:

*Alle vogels zijn begonnen met het bouwen van hun nestjes
behalve jij en ik
waarop wachten we nog?*

In de 18de eeuw verschijnen steeds meer strak symmetrische tuinen om aan te tonen dat de mens heerser is van de natuur. In de filosofische stromingen begint het denken centraal te staan: Kennis is Macht.

Rond de eeuwwisseling van 19de naar 20ste eeuw weerspiegelen de verschillende kunststromen de verschillende vragen die leven hoe de mens zich verhoudt tot de natuur:

Moet de natuur als werkelijkheid geschilderd worden?

Moet de natuur ervaren worden en weergegeven vanuit de gemoedstoestand van de schilder?

Moet de schilder trachten de essentie van de natuur te doorgronden en deze weer te geven?

De natuur was bijv. voor van Gogh tegelijkertijd uitzonderlijk schoon én weerzinwekkend. “Ze bood hem troost, maar ze was ook zijn rechter. Ze was de vingerwijzer van God, maar de vinger wees steeds weer naar hem”.

Aan het begin van de 21ste eeuw staan zeer uiteenlopende natuurbeelden naast elkaar en leven er verschillende opvattingen over de relatie tussen mens en natuur.

De natuur kan bekeken worden door de feitelijke waarnemer, die registreert zonder betekenissen toe te kennen, óf door de projecterende waarnemer die elfen, monsters, reuzen, draken ontwaart. Of de mens kan zich verbonden weten met alles wat er was, is en zal zijn.

Wij mensen vormen ons beelden van de natuur, in onze opvattingen, projecties en kunstwerken. In het boek wordt gebruik gemaakt van foto's en kunstwerken, die niet alleen gebaseerd zijn op de natuur als inspiratiebron maar ook zelf weer tot inspiratie kunnen dienen.

In een Japanse Zentuin staat een bordje met daarop: “Er is een plek in deze tuin waar u de hele tuin kan zien.” De bezoeker zoekt door de hele tuin, overal waar hij komt mist hij net het totale overzicht. Aan het eind van de dag gaat hij moe geworden zitten en laat in zijn verbeelding alles wat hij gezien heeft nog eens tonen. Dan valt alles samen en overziet hij de volledige tuin.

Gea Evenhuis

www.agogischtherapeut.nl